

(ods. 1)⁵⁴ „Každý má právo na zákonnú ochranu proti takým zásahom alebo útokom.“ (ods. 2).

3. Právo na súkromie v európskom kontexte

Pokiaľ ide o európsky regionálny systém ochrany ľudských práv, tento možno chápať v zásade v dvoch rovinách:

- v rámci RE,⁵⁵ kde je v tomto smere normatívnym základom **Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd** (podpísaný 4. novembra 1950 v Ríme, z hľadiska medzinárodného práva vstúpil do platnosti 3. septembra 1953, doteraz bol spolu 14-krát modifikovaný dodatkovými protokolmi; SR je v rámci svojej jurisdikcie viazaná Dohovorom v podstate už od 18. marca 1992, keď sa stala zmluvnou stranou Dohovoru bývalá Česká a Slovenská federatívna republika, tento bol vyhlásený po ratifikácii prezidentom v Zbierke zákonov pod č. 209/1992 Zb., prijatím ČR a SR do RE sa oba nástupnícke štáty bývalej federácie stali aj zmluvnými stranami Dohovoru, a to so spätnou účinnosťou k 1. januáru 1993) a
- v rámci EÚ,⁵⁶ kde treba osobitne poukázať na **Chartu základných**

⁵⁴ „Ako potvrdzuje Všeobecný komentár Výboru pre ľudské práva k tomuto článku, neoddeliteľnou súčasťou práva na rešpektovanie súkromného života je aj ochrana osobných informácií (General Comment 16/32 of 23. March 1988 (Privacy) ... Článok 17 ods. 1 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach zakazuje jednak nezákonné (unlawful) a jednak svojvoľné (arbitrary) zasahovanie do súkromného života. Pod nezákonným zasahovaním Výbor pre ľudské práva chápe iné zasahovanie ako to, ktoré je upravené výlučne zákonom' a pod svojvoľným zasahovaním aj to zasahovanie, ktoré je síce zákonom upravené, ale príslušný štátny orgán jeho ustanovenia vykladá a uplatňuje tak, že nie sú v súlade s ustanoveniami, cieľmi a zásadami Paktu a nie sú použité rozumným spôsobom vzhľadom na osobitné okolnosti prípadu' (General Comment 16/32 - Privacy).“ Viď nález ústavného súdu z 29. novembra 1995, sp. zn. I. ÚS 33/95.

⁵⁵ RE so sídlom v Štrasburgu je medzivládna organizácia založená 5. mája 1949 v Londýne, ktorá dnes zahŕňa 47 členských štátov. Členom RE môže byť každý európsky štát, ktorý uznáva zásady právneho štátu a v jeho rámci zaručuje všetkým osobám pod jeho jurisdikciou dodržiavanie ľudských práv a základných slobôd (SR členom od 30. júna 1993). Jedným z hlavných cieľov RE je ochrana a podpora ľudských práv a základných slobôd.

⁵⁶ Zmluva o EÚ, podpísaná v Maastrichte 7. februára 1992, ktorá vstúpila do platnosti 1. novembra 1993 (tzv. „Maastrichtská zmluva“), konštituovala medzi zmluvnými štátmi Európsku úniu, založenú na Európskych spoločenstvách (I. „komunitárny“ pilier), doplnených spoločnou zahraničnou a bezpečnostnou politikou, ako aj spoluprácou v oblasti justície a vnútorných vecí – dnes policajná a súdna spolupráca v trestných veciach (II. a III. „újinný“ pilier). SR vstúpila do EÚ 1. mája 2004, a to na základe Zmluvy o prístupení SR a ostatných štátov k EÚ, podpísanej 16. apríla

práv Európskej únie (podpísaná 7. decembra 2000 v Nice, zmenená 12. decembra 2007 v Štrasburgu, právne záväzná od 1. decembra 2009, v zmenenej podobe uverejnená v Ú. v. EÚ C 303, 14. decembra 2007, s. 1 – 16).

3.1 Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd

Hlavná idea Dohovoru spočíva v tom, že dodržiavanie ľudských práv a slobôd patrí k základným princípom právneho štátu.⁵⁷ Mechanizmus kontroly dodržiavania ľudských práv zakotvených v tomto dokumente možno považovať v súčasnosti za **najpokrokovejší a najefektívnejší systém** tohto druhu, a to nielen na európskej úrovni, ale vo svete vôbec. Za účelom účinnej vynútiteľnosti práv a slobôd bol vytvorený systém nezávislých súdnych orgánov, ktorý tvorili Komisia, ESĽP a Výbor ministrov RE, zložený z ministrov zahraničných vecí členských štátov, resp. ich zástupcov. Daný kontrolný mechanizmus zásadným spôsobom zreformoval Dodatokový protokol č. 11, ktorý vstúpil do platnosti 1. novembra 1998 (viď predovšetkým čl. 19 a 46 ods. 2). Zrušila sa dovtedajšia Komisia a nestály ESĽP a rozhodujúcou inštitúciou sa stal nový **permanentne fungujúci ESĽP** s obligatórnou právomocou (nie je potrebné uznanie jeho jurisdikcie zo strany zmluvných strán Dohovoru). Výbor ministrov RE stratil dovtedajšiu „kvázisúdnu“ právomoc rozhodovať o otázke porušenia Dohovoru a bol mu zverený dohľad nad výkonom rozsudkov, ktoré sú pre zmluvné strany záväzné.⁵⁸

2003 v Aténach, ktorá bola vyhlásená v Zbierke zákonov SR oznámením Ministerstva zahraničných vecí SR č. 185/2004 Z. z. V súčasnosti má EÚ 28 členov.

⁵⁷ SVÁK, J. a kol. *Ústavné právo Slovenskej republiky*. 4. vyd. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2006, s. 193.

⁵⁸ Rozsudok má deklaratórnu povahu – s výnimkou výroku o spravodlivom zadosťučinení, ktorý znie na peňažné plnenie – a je právne záväzný len pre strany daného sporu (*inter partes*). Hoci v zmysle čl. 46 ods. 1 Dohovoru nie je právne záväzný aj pre ostatné štáty RE, z Dohovoru možno vyvodíť ich všeobecnú povinnosť rešpektovať Dohovor tak, ako je interpretovaný judikatúrou Súdu (viď najmä články 1, 32 a 52 Dohovoru). V tejto súvislosti sa hovorí o **interpretačnej moci rozsudku**. Súd vo svojej judikatúre viackrát naznačil, že jeho judikatúra, ak je presná, jasná a obsahuje všeobecné poučenie, by mala byť rešpektovaná všetkými štátmi. Pre rešpektovanie judikatúry Súdu hovorí tiež čisto praktický dôvod, a síce vyhnúť sa odsúdeniu pre porušenie Dohovoru, ktoré hrozí, ak nebudú vyvozené dôsledky z judikatúry Súdu pri adaptácii vnútroštátneho práva. In REPÍK, B. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha : Orac, 2002, s. 26.

Legalita zásahu do práva na súkromie znamená, že štát môže do práva na súkromie zasiahnuť iba na základe zákona. Preto v rámci legality zásahu sa skúma, či k nemu došlo v súlade s platnými právnymi predpismi, pričom sa prihliada aj na to, či právny predpis bol verejne publikovaný, a teda dostupný, a či jeho následky boli predvídateľné. Skúma sa teda aj kvalita zákonnej úpravy, ktorá je základom zásahu do práva na súkromie.

Legitímnosť zásahu do práva na súkromie vyplýva z čl. 8 ods. 2 Dohovoru a znamená, že do práva na súkromie možno zasiahnuť len vtedy, keď je to v záujme štátu z dôvodov ochrany národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, predchádzania nepokojov a zločinnosti, v záujme spoločnosti z dôvodu ochrany zdravia a morálky, zabezpečenia hospodárskeho blahobytu krajiny a v záujme jednotlivcov z dôvodu ochrany ich práv a slobôd.

Napokon **proporcionalita zásahu** znamená, že k zásahu možno prikročiť len vtedy, keď je to nevyhnutné (sledovaný cieľ nemožno dosiahnuť miernejšími prostriedkami) a iba v duchu požiadaviek kladených na demokratickú spoločnosť vyznačujúcu sa pluralizmom, toleranciou a voľným duchom.¹⁶⁰

Na nasledujúcich stranách bude venovaná zvýšená pozornosť podrobnému rozboru práve trom naposledy spomínaným pojmom, resp. analýze toho, čo treba rozumieť pod legalitou, legitimitou a proporcionalitou zásahu štátu do práva na súkromie pri odpočúvaní.

2. Legalita zásahu

Z ustálenej judikatúry ESLP vyplýva, že spojenie „*v súlade so zákonom*“ (resp. „*v súlade s právom*“) uvedené v čl. 8 ods. 2 Dohovoru nevyžaduje iba to, aby obmedzenie práva na súkromie malo svoj základ v zákone, ale tento zákon musí mať zároveň aj určité vlastnosti, ktoré vyplývajú z **princípu právneho štátu**. Zákon musí byť jednak dostatočne prístupný dotknutej osobe, ktorá navyše musí byť schopná predvídať dôsledky jeho aplikácie na ňu samotnú a jednak musí poskytovať dostatočné záruky proti svojvoľným zásahom verejnej moci do práva zaručeného Dohovorom.

Pri teste legality, k formulovaniu ktorého viedol ESLP princíp vlády práva („rule of law“), sa teda skúma okrem samotnej **existencie**

¹⁶⁰ Porovnaj napríklad aj nález ústavného súdu z 27. mája 2008, sp. zn. III. ÚS 80/08, či nález ústavného súdu zo 4. februára 2009, sp. zn. I. ÚS 117/07 (tu súd po konštatovaní nelegálnosti zásahu preskúmaval aj jeho legitimitu a proporcionalitu).

práve medzinárodnom.¹⁶⁶ Vo veci *Kopp proti Švajčiarsku* ESLP dokonca pripustil, že možno prihliadnuť aj k názorom právnej náuky.¹⁶⁷

Autonómny výklad pojmu „zákon“ z hľadiska prameňov práva môže vyvolávať niekedy pochybnosti. Repík ale upozorňuje na to, že pokiaľ ústava zmluvného štátu ustanovuje, že obmedziť základné práva a slobody možno len zákonom (viď napr. čl. 13 ods. 2 Ústavy SR), je porušením Dohovoru, ak je právo alebo sloboda obmedzená podzákonnou normou. Zistiť neústavnosť takého predpisu patrí potom predovšetkým vnútroštátnym orgánom.¹⁶⁸

Dostupnosť zákona

Požiadavka dostupnosti zákona je postavená na všeobecne akceptovanej premise, že pokiaľ subjekt nevie, čo právo hovorí, nemožno od neho ani očakávať, že sa ním bude riadiť.¹⁶⁹ Jednotlivec musí disponovať dostatočnými informáciami o právnych normách aplikovateľných na daný prípad. V súlade s judikatúrou je dostupnosť zákona zabezpečená vtedy, keď je zákon **verejne publikovaný** alebo ak bolo aspoň uverejnené oznámenie o jeho vydaní s určením miesta, kde možno doň nahliadnuť.¹⁷⁰ Vo veci *Špaček, s. r. o. proti Českej republike*¹⁷¹ Súd podotkol, že Dohovor neobsahuje žiadne špecifické požiadavky vo vzťahu k úrovni a stupňu uverejnenia, ktoré musia byť dané určitému právnemu ustanoveniu.

V čl. 87 ods. 4 Ústavy SR sa uvádza: „Zákon nadobúda platnosť vyhlásením. Podrobnosti o vyhlasovaní zákonov, medzinárodných zmlúv a právne záväzných aktov medzinárodnej organizácie podľa čl. 7 ods. 2 ustanoví zákon.“ Týmto zákonom je zákon č. 1/1993 Z. z. o Zbierke zákonov Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, v súlade s ktorým sa zákony vyhlasujú tak, že sa v Zbierke zákonov SR uverejní ich úplné

¹⁶⁶ KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. Praha : C. H. Beck, 2012, s. 107.

¹⁶⁷ Rozsudok ESLP z 25. marca 1998, č. 23224/94, bod 60.

¹⁶⁸ REPÍK, B. Kdy porušení vnitrostátního práva má za následek porušení Evropské úmluvy o lidských právech (ASPI). In *Bulletin advokacie*. 2001, č. 3.

¹⁶⁹ Porovnaj napríklad rozsudok pléna ESLP vo veci *Sunday Times proti Spojenému kráľovstvu* z 26. apríla 1979, č. 6538/74, bod 49.

¹⁷⁰ Rozsudok pléna ESLP vo veci *Autronic proti Švajčiarsku* z 22. mája 1990, č. 12726/87.

¹⁷¹ Rozsudok z 9. novembra 1999, č. 26449/95.

dôležitých pre trestné konanie.“³¹⁰

Napokon možno k tomu poznamenať, že aj **rezolúcia XVI. Medzinárodného kongresu trestného práva**³¹¹ vyžaduje okrem princípu legality, judiciary a proporcionality tiež rešpektovanie princípu subsidiarity (t. j. odpočúvanie by malo byť možné len vtedy, ak nemožno vec objasniť inak).

3. Odpočúvanie komunikácie medzi obvineným a advokátom (obhajcom)

Problematika rozoberaná v tejto podkapitole veľmi úzko súvisí s právom na obhajobu či povinnosťou mlčanlivosti advokáta, a preto je potrebné sa najskôr pozastaviť pri ich vymedzení, v rozsahu potrebnom pre dané účely.

Právo na obhajobu je jedným z najdôležitejších základných práv osôb, proti ktorým sa vedie trestné konanie a smeruje k naplneniu zásady zistenia skutkového stavu veci bez dôvodných pochybností (k zisteniu materiálnej pravdy). Je predpokladom spravodlivého procesu, ako aj v konečnom dôsledku spravodlivého rozhodnutia. Zabezpečuje sa nielen v záujme trestne stíhanej osoby, ale tiež v záujme celej spoločnosti. Jeho „*legislatívne vyjadrenie a reálne zabezpečenie v právnom štáte svedčí o úrovni demokratizmu a o stupni zabezpečenia občianskych práv a slobôd v právnom poriadku toho-ktorého štátu.*“³¹² Význam práva na obhajobu je zdôraznený vo viacerých medzinárodných dokumentoch (Všeobecná deklarácia ľudských práv – čl. 11 ods. 1, Pakt – čl. 14 ods. 3, Dohovor – čl. 6 ods. 3, Charta – čl. 47 a 48 ods. 2). Rovnako ho garantuje aj čl. 50 ods. 3 a 4 Ústavy, resp. čl. 40 ods. 3 a 4 Listiny. Podrobnejšie je dané právo upravené v § 34 TP.

³¹⁰ JELÍNEK, J. Odposlech a záznam telekomunikačného provozu - nová právnická úprava v České republice. In *Teoretické a praktické problémy dokazovania - pocta prof. JUDr. Vladimírovi Mathernovi, DrSc. k 80. narodeninám. Zborník príspevkov z celoštátnej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej 15. decembra 2008*. Bratislava : Bratislavská vysoká škola práva, 2008, s. 83; viď aj VANTUCH, P. Nová úprava odposlechu v trestním řádu od 1. júla 2008 (ASPI). In *Bulletin advokacie*. 2008, č. 10.

³¹¹ Kongres Medzinárodnej spoločnosti pre trestné právo („AIDP“), ktorý sa uskutočnil v dňoch 5. - 11. septembra 1999 v Budapešti na tému „*Trestná justícia a výzva organizovaného zločinu.*“

³¹² IVOR, J. a kol. *Trestné právo procesné*. Bratislava : Iura Edition, 2006, s. 60 a nasl.